

Reformer för ett jämfästt Sverige

Reformsammanställning

Innehåll

En jämställdhet för 2000-talet: reella reformer bortom symbolpolitiken	3
Om reformsammanställningen	5
Jämställdhet börjar i plånboken.....	7
Stärkt jämställdhet inom migrations- och integrationspolitiken	13
Så stärker vi kvinnors företagande och entreprenörskap	17
Reformer för en jämställd vård.....	21
Så ökar vi kvinnors trygghet	24
En grön politik för generationer	26

En jämställdhet för 2000-talet: reella reformer bortom symbolpolitiken

Det som har byggt Sverige starkt är inte en stor omfördelning av resurser, utan en fördelning av möjligheter och förväntningar. Det har bidragit till vår starka sammanhållning i Sverige. Det ska inte spela någon roll var du kommer ifrån, utan vart du är på väg. Dessvärre finns inte dessa möjligheter i samma grad för alla, och kvinnor i synnerhet halkar efter. I grunden är detta en frihetsfråga.

Viktiga reformer under 1900-talet bidrog till att Sverige blev ett av världens mest jämställda länder. Dock går utvecklingen på flera områden åt fel håll och nya reformer krävs för att möta dagens samhällsproblem. Sverige behöver ett politiskt ledarskap som utvecklar nya politiska reformer för att öka kvinnors livsinkomster, trygghet och självbestämmande. Det skulle inte bara gynna Sveriges kvinnor, utan sammanhållningen i hela samhället.

Det är bakgrunden till reformsammanställningen du håller i din hand. Under ett års tid har vi sökt igenom forskningsfronten och lyssnat in professionen för att identifiera inom vilka områden jämställdheten går åt fel håll och varför. Våra lösningar är genomarbetade och framtagna med stöd i forskning och internationell beprövad erfarenhet. De förslag som är kostnadsdrivande har kostnadsberäknats och experter har fått sakgranska förslag. I sammanställningen listar vi alla förslag. Bakgrund och förklarande forskningsreferenser hittar du i den längre reformskriften.

Vi aspirerar inte på att ge alla svar på alla problem, men att komplettera det politiska samtalet med grundade, konkreta och genomförbara reformer. Vi har identifierat några av de hinder som fortfarande finns för jämställdhet i Sverige, och vilka politiska reformer som behöver genomföras för att få till en förändring. Reformområdena är medvetet breda, och har valts utifrån mätningar om vilka sakpolitiska frågor som kvinnor idag upplever som viktigast.

Med hopp om givande läsning och konstruktiva samtal om hur Sverige åter tar tåten för kvinnor och mäns frihet och makt att bestämma över sina egna liv.

APRIL 2021

Josefin Malmqvist
Ordförande Moderatkvinnorna

Annsophie Thuresson
Ansvarig Moderatkvinnornas reformarbete

Från vänster:
Louise Meijer, Annsofie Thuresson, Linda Frohm,
Sofia Arkelsten, Josefin Malmqvist, Anna af Sillén.

Om reformsammanställningen

Detta är en sammanställning av reformerna i reformskriften. Den tar sin utgångspunkt i de samhällsproblem som kvinnor i Sverige upplever idag. Fem reformgrupper har, på uppdrag av Moderatkvinnornas styrelse, arbetat fram sex kapitel i reformskriften. Grupperna svarar för respektive kapitel.

Uppdraget har varit att identifiera jämställdhetsproblem samt föreslå lösningar på desamma. Lösningarna ska ta avstamp i aktuell forskning och internationell beprövad erfarenhet. Syftet är att komplettera Moderaternas partiprogram med nya politiska lösningar, och gör därför inte anspråk på att ge alla svar. Utförligare beskrivningar av alla samhällsproblem och lösningar finns i reformskriften på www.moderatkvinnorna.se

Grupperna har bestått av följande personer:

Reformgruppen jobb och ekonomi

Josefin Malmqvist, ordförande
Edvin Alam
Katarina Brännström
Johanna Hornberger
Carolina Lindholm

Reformgruppen integration och migration

Anna af Sillén, ordförande
Dalila Alibasic
Linda Allanson Wester
Nina Miskovsky
Oliver Rosengren

Reformgruppen trygghet och sjukvård

Louise Meijer, ordförande
Sofia Andersson
Pernilla Ohlin Beji
Christine Hanefalk
Åsa Ågren Wikström

Reformgruppen företagande

Linda Frohm, ordförande
Ida Drougge
Ida Karlbom
Theresa Rosbäck
Susanne Ydstedt

Reformgruppen miljö och klimat

Sofia Arkelsten, ordförande
Roslana Cederhage
Kajsa Glittvik
Sara Jendi Linder
Jessica Polfjärd

Jämställdhet börjar i plånboken

För att stärka kvinnors ställning på arbetsmarknaden och ekonomi krävs fler i arbete, förutsättningar för ett mer hållbart och jämställt föräldraskap, förändrade normer om karriärval, reformer av pensions-systemet och bättre arbetsvillkor.

1. Följ andra europeiska ländes exempel och **erbjud barnomsorg från 6 månaders ålder**. Staten bör kompensera kommunerna för hela nettokostnaden innan 1 års ålder. Det skulle möjliggöra för fler att gå tillbaka till jobbet.
2. **Barnomsorg på kvällar, nätter och helger ska alltid vara möjligt för den enskilde**. Öka den statliga finansieringen till att omfatta halva kommunernas kostnad för denna omsorg.
3. **Avskaffa bostadsbidraget och inför ett extra barnbidrag för ensamstående föräldrar**. Bostadsbidraget gör det mindre lönsamt att arbeta. Ensamstående föräldrar, många av dem mammor, bör få en likvärdig ekonomisk standard, men utan att det missgynnar övergången till arbete. Därför föreslås att i stället införa ett särskilt barnbidrag för ensamstående föräldrar.
4. **Ta bort flerbarnstillägget i barnbidraget och ersätt det med ett förstärkt jobbskatteavdrag**. Det skulle minska de ekonomiska incitamenten för utrikesfödda kvinnor att vara borta längre från arbetsmarknaden. Ersätt det i stället med ett förstärkt jobbskatteavdrag, som gör det mer lönsamt att arbeta.
5. **Större flexibilitet att överföra dagar med föräldrapenning**. Utökad möjlighet att överlåta dagar även till en närstående som man inte bor med skulle underlätta för många stjärnfamiljer och livspusslet för många familjer. Dagens reserverade dagar ska även fortsatt inte kunna föras över.
6. **Gör alla dagar med föräldrapenning till dubbeldagar**. Möjligheten för båda föräldrar att vara hemma samtidigt har visats vara bra för föräldrars hälsa och jämnar ut andelen som var förälder tar ut.
7. **Utöka tiden med dubbeldagar till första två åren efter födseln**.
8. Inför samtidigt en begränsning så att **ingen enskild förälder kan var hemma mer än ett år sammanhängande med föräldrapenning**.

9. **Utökat RUT-avdrag.** RUT-avdraget har bidragit till ökad jämställdhet i många familjer, då fler fått råd att köpa in avlastning med obetalt hemarbete, och kvinnor därmed valt att gå upp i arbetstid. Detta bör utökas att gälla fler tjänster i anslutning till hemmet.
10. **Sorgepeng vid missfall och spädbarnsdöd.** Inför sorgpeng med 3 dagars ersättning till en kvinna som får missfall eller där barnet dör i plötslig spädbarnsdöd. Rätten ska även gälla hennes eventuella partner.
11. **Tydliggör råd om amning ska ges på vetenskaplig grund.** En viktig faktor som förklarar varför kvinnor tar ut en större del av föräldraledigheten tidigt är föreställningar om amning.
12. **Ta bort snabbhetspremien i föräldraförsäkringen.** Då snabbhetspremien leder till ett mindre jämställt uttag av betald föräldraledighet skulle ett borttagande av denna premie bidra till att kvinnor är borta en kortare tid från arbetsmarknaden och därmed till högre inkomst och pension.
13. **Bättre information om de ekonomiska effekterna av föräldraledighet och VAB.** BVC får i uppdrag att informera föräldrar om de långsiktiga statistiska sambanden mellan föräldraledighet och anknytning till barnet samt ansvar för det obetalda hemarbetet.
14. **Ge Försäkringskassan i uppdrag att tillhandahålla ett verktyg** som räknar ut vilken effekt föräldraledighet och VAB får på livsinkomsten.
15. **Inför 90 reserverade dagar med föräldrapenning också för de som saknar SGI.** Eftersom de 90 reserverade dagarna är på sjukpenningnivå så omfattar de inte personer som saknar sjukpenninggrundande inkomst (SGI), vilket bland annat innebär att många utrikes födda som ännu inte arbetat inte omfattas av de reserverade dagarna.
16. **Inför en begränsning så att enbart 100 av 480 dagar går att spara till efter barnets tvåårsdag.** Då män i större utsträckning än kvinnor tar ut föräldrapenning senare i barnets liv bedöms detta medverka till en jämnare fördelning och att mer av föräldradagarna tas ut under när barnet är litet.
17. **Utred om och hur möjligheten till förlängd föräldraledighet genom obetalda dagar bör begränsas.**
18. **Utred om lönekartläggningar kan förenklas och anpassas efter arbetsgivarnas storlek.**

19. **Genomför karriärkartläggningar** för att komma åt befordringsdiskriminering. Medan män bedöms på potential bedöms kvinnor oftare på erfarenhet.
20. **Initiera forskningsprogram om befordringsdiskriminering.**
21. **Genomför tidsanvändningsstudier på arbetsplatsen.** Kvinnor åläggs oftare arbetsuppgifter som inte premierar karriären. SCB bör få i uppdrag att undersöka tidsanvändningen på arbetsplatsen för att fånga en eventuell snedfördelning av dessa uppgifter.
22. **Bygg ut antalet utbildningsplatser inom bristyrken genom att minska antalet utbildningsplatser till yrken där det inte råder brist.** Inom kvinnodominerade yrken som vård, omsorg, skola och socialtjänst råder stor brist på personal.
23. **Nationell samordning och strategi för att säkerställa rekryteringsbehovet till vård, omsorg, skola och socialtjänst.**
24. **Förändrat studiemedelsystem.** För den som inte är klar med sin grundutbildning inom utsatt tid bör bidragsdelen i studiemedlet ersättas med ett lån.
25. Det kan även finnas anledning att titta på om **räntan på studielånet bör vara högre för de som inte blir färdiga med sin utbildning i utsatt tid.**
26. **Högre studiemedel för studerande till bristyrken.** Utred möjligheten att differentiera studiemedel, så att den som läser en utbildning till bristyrke får ett högre studiemedel.
27. **Skattereduktion för privat pensionssparande.** Exakt utformning behöver utredas, men bör vara en reduktion i beloppet man betalar i skatt, som exempelvis ränteavdraget, så det inte bara gynnar dem som betalar statlig inkomstskatt.
28. **Utöka möjligheten att dela premiepensionen** för sambos och de med gemensamma barn.
29. Utred möjligheten att **automatiskt dela premiepensionen** mellan gifta makar, sambos och personer som har gemensamma barn och att de som inte vill tillämpa denna regel aktivt skall begära detta. Utred också möjligheten att dela redan intjänad premiepension.
30. Utred möjligheten att **automatiskt dela den intjänade pensionen mellan föräldrar under VAB och föräldraledighet.**

31. **Mer av pensionen bör ingå vid bodelning och skilsmässa.** Med dagens regler ingår privata pensionsförsäkringar i bodelningen, men inte tjänstepensionen. Mer av mannens och kvinnans intjänade pensionsrättigheter bör läggas ihop och fördelas lika i samband med skilsmässa och bodelning.
32. **Inför ett digitalt verktyg där man enkelt kan räkna fram vad frånvaro från arbetsmarknaden får för effekt på den framtida pensionen.** Genom att Försäkringskassan tillhandahåller ett verktyg som enkelt kan räkna fram vad frånvaro från arbetsmarknaden får för effekt på den framtida pensionen kan individer agera mer rationellt.
33. **Mer undervisning i privatekonomi i skolan.** I Sverige finns observerade könsskillnader i finansiell läskunnighet och studier visar att det påverkar deltagande på aktiemarknaden. Genom mer undervisning i privatekonomi kan kunskapsgapet om ekonomi mellan könen minska.
34. **Bättre offentlig statistik om ägande.** Sverige behöver mer könsuppdelad statistik om ägande: Bolagsverket, Tillväxtverket, SCB, Lantmäteriet är exempel på myndigheter som bör få uppdrag att tillhandahålla ytterligare könsuppdelad statistik.
35. **Sverige bör driva på inom OECD för fler studier om ägande.**
36. **Forskning om kvinnors sjukskrivningar.** Kvinnor är sjukskrivna i nästan dubbelt så stor utsträckning som män, vilket också får konsekvenser för livsinkomster och framtida pension. Trots det bedrivs väldigt lite forskning på orsakerna. Därför borde det initieras ett forskningsprogram om kvinnors psykiska ohälsa.
37. **Ökad lönespridning och individualiserad lönebildning i offentlig vård, omsorg och sociala tjänster.** Kvinnodominerade yrken har mindre lönespridning och i lägre grad individuell lönesättning än mansdominerade yrken. Svag belöning vid ansträngning ökar markant risken för sjukfrånvaro i psykiatriska diagnoser. Genom mer individuell lönesättning i offentlig vård, omsorg och sociala tjänster ökar belöningsmekanismerna och således minskar sjukfallen.
38. **Minska förekomsten av delade turer.** Dagens schemaläggning av omsorgspersonal är kontraproduktiv. Inte minst ofrivilligt delade turer bidrar till ökade sjukskrivningstal.
39. **Träning på arbetstid.** Träning på arbetstid lönar sig. Sjukskrivningskostnaderna minskar, anställdas välmående ökar och produktiviteten förblir lika hög om en del av arbetstiden ägnas åt träning. Rätt att träna på arbetstid har haft en positiv effekt på sjukskrivningar och bör därför införas inom offentlig vård och omsorg.

40. **Minskad arbetsbelastning i skolan - renodla lärarrollen.** Inom skolan har lärare ett antal sidouppdrag som inte berör elevernas kunskapsutveckling. Läraryrket bör renodlas genom att dela på mentorskapet och läraruppdraget.
41. **Minskad arbetsbelastning i skolan - fler speciallärare.** Genom att utbilda fler speciallärare som kan möta enskilda elevers speciella behov i enskild grupp minskar kravbilden på lärare och eleverna kan i högre grad få sina behov mötta.

Stärkt jämställdhet inom migrations- och integrationspolitiken

För att stärka jämställdheten inom migration och integration behöver invandringen minska, hjälpen på plats stärkas, mottagandet i Sverige struktureras och kraven på nyanlända öka.

42. **Sverige ska ha en låg invandringsgrad.** För att skapa förutsättningar för en lyckad integration behöver Sverige framöver ha en låg invandring.
43. **Sverige bör prioritera kvotflyktingar, dagens nivå behöver dock sänkas.** Dagens migrationspolitik missgynnar kvinnor. För att uppnå ett mer jämställt mottagande bör Sverige fokusera på att hjälpa kvotflyktingar
44. **Sverige ska verka för att skapa säkra vägar till Sverige.**
45. **Rätt hjälp på rätt plats.** Sverige bör fokusera på att hjälpa fler människor i närområdet.
46. **Genom att använda svenskt bistånd på ett sätt som möjliggör för fler människor att stanna i sina hemområden** minskas människors flyktbehov och möjligheten till en låg svensk invandringsnivå ökar.
47. **Inrätta nationella mottagningscenter.** På dessa ska asylsökande bo och delta i förberedande Sverigeintroduktion, hälsokontroll, kompetenskartläggning och hedersscreening.
48. **Hjälp till de som behöver.** En av tre personer som kommer till Sverige har skyddsskäl. För att avvisningen av de som saknar skyddsskäl ska effektiviseras bör information om återvändande ges från dag ett. Bifall på asylansökan leder till kommunplacering; avslag till effektiv avvisning.
49. **Svenskt bistånd bör användas för att sätta press på hemländer som inte samarbetar kring återvändande.**
50. **Ersätt samhällsorienteringen med en ny Sverigeintroduktion.** Den ska innehålla, utöver det som ingår i samhällsorienteringen, också Sveriges regler och förväntningar kring jämställdhet i familjelivet, föreningslivet, arbetslivet och andra delar av samhällslivet.

51. **Ta fram riktlinjer och bedömningsgrunder för en nationell hedersscreening.** Asylsökande familjer som kommer till mottagningscentren ska få en social bedömning utifrån risk för hedersproblematik. Visar hedersscreeningen på risk för hedersrelaterade brott möjliggör kontrollen att skydda barnen och kan vara grund för att inte bevilja asyl för förälder eller annan anhörig.
52. **Sverigeintroduktionen** ska innehålla information om jämställdhet, hedersrelaterat våld och förtryck, information om berörda myndigheter och relevanta lagar inom området hederskultur.
53. **Kommunplacera alla som får uppehållstillstånd.** Det innebär att kontrollen blir betydligt högre av första bosättningsort än idag, då långt ifrån alla idag placeras med stöd av bosättningslagen.
54. **Förändringar i etableringsförordningen.** Ändra så kommunerna, i stället för Arbetsförmedlingen, får ansvaret för etableringsprogrammet och att ersättning utbetalas till kommunen, samt att punkterna (b), (c) och (d) i etableringsförordningen utgår. Normen i etableringsförordningen ska vara att även nyanlända kvinnor med småbarn ska vara aktiva i etableringsprogrammet.
55. **Försörjningsstödet ska som regel betalas ut till kvinnan i hushållet.** Det stärker kvinnans ställning och underlättar för kvinnor att lämna destruktiva relationer och hedersförtryck. Ofta har kvinnan huvudansvaret för barnen och då används förhoppningsvis pengarna i första hand för barnens bästa.
56. **Krav på motprestation.** För att erhålla bidrag ska bidragstagaren utföra heltidsaktiviteter för att närma sig arbetsmarknaden eller samhällsnyttiga insatser.
57. **Utöka etableringsprogrammet.** Förbättra innehållet i etableringsprogrammet som ska motsvara heltid, med tydligt fokus på att bli självförsörjande.
58. **Språkförskola för barn från 1 år till föräldrar i etableringsfasen.** Detta så föräldrarna kan delta på heltid i etableringen.
59. **Avgiftsfri förskola 6 timmar per dag för barn till föräldrar som går på försörjningsstöd eller är i etableringsfasen och deltar under motsvarande tid i motprestation.**
60. **Tydligare krav på motprestation och konkreta konsekvenser om man inte deltar fullt ut.**
61. **Samkörning av register för att motverka bidragsfusk.** Integrerad databas med socialtjänst och myndigheter inklusive Migrationsverket och Kronofogdemyndigheten.

62. **Ge socialtjänsten underrättelseskyldighet till Skatteverket för misstänkta svartkontrakt.** Socialtjänsten har underrättelseskyldighet gällande bidragsfusk, men inte när det gäller svartkontrakt där de har underrättelseförbud. Detta borde ändras. Ekonomiskt bistånd ska aldrig betalas ut till hyra för svartkontrakt.
63. **Försörjningskrav för anhöriga.** Arbetskraftsinvandrare ska kunna försörja de familjemedlemmar som följer med till Sverige och det ska innefatta ett tydligt krav på bostad av viss storlek och standard.
64. **Begränsa föräldraförsäkringen** till 100 dagar om barnet blir bosatt i Sverige under andra levnadsåret och 50 dagar över två år samt slopad föräldrapenning för barn över tre år.
65. **Kvalificering genom arbete för full föräldrapenning.** Minska risken att föräldrar, främst kvinnor, som inte har jobbat, glider ännu längre från arbetsmarknaden under sin föräldraledighet.
66. **Överväg individualiserat försörjningsstöd.**
67. **Inför ”Jobbinspiratörer” enligt dansk modell.** Det är viktigt att söka upp och etablera kontakt med hemmavarande kvinnor. Där kan man använda sig av den danska modellen med jobbinspiratörer som ett verktyg. Jobbinspiratörerna är själva invandrade och de utses för att bilda nätverk och stötta andra invandrade kvinnor.
68. **Inför ett utökat hembesöksprogram** hos förstföderskor i utsatta områden i hela Sverige. För att kunna sätta in tidiga insatser, även innan barnet är fött, är det viktigt att erbjuda ett utökat antal hembesök hos förstföderskor i utsatta områden. Det är också ett sätt att upptäcka våld i nära relationer, hedersförtryck och motverka bidragsfusk.
69. **Ge IFAU i uppdrag att följa upp och utvärdera initiativ för bättre integration.**

Så stärker vi kvinnors företagande och entreprenörskap

För att stärka kvinnors företagande krävs generellt lägre regelbörda, stabila spelregler som gör det möjligt för långsiktig planering, att det öppnas upp för företagande i kvinnodominerande branscher och att bilden av vem som kan bli företagare breddas och moderniseras.

70. **Inför som princip att inte gå över minimikraven i EU:s lagstiftning.** Det ska inte vara fler krångliga regler än nödvändigt.
71. **En regel in - minst en regel ut.** Inför som princip att för varje regel för företagande som införs ska minst en tas bort.
72. **Inför bättre krav på komplettering av bristfälliga konsekvensutredningar.** Många av dagens utredningar av reglers konsekvenser för företagare är bristfälliga. Det borde vara krav på att de ska återremitteras och kompletteras om de är bristfälliga.
73. **Inför en årlig uppföljning av regelbördan och rapportering till riksdagen.**
74. **Inför en solnedgångsklausul,** alltså att alla regler utvärderas efter ett visst antal år för att se om de fortfarande fyller sitt syfte. Om inte så tas reglerna bort.
75. **Vidga RUT-avdrag till att gälla samtliga tjänster i hemmet och dess anslutning.** All tjänstehandel borde få en skattesats som är lika låg som för RUT-företagen, men fram till dess bör RUT-avdraget gälla för samtliga tjänster i hemmet och i dess anslutning.
76. **Fortsätt utveckla 3:12-reglerna så att incitamenten för entreprenörskap förbättras.** Den som tar steget från anställningens trygghet till det riskfyllda entreprenörskapet behöver kunna se fram emot att all investerad tid och kraft betalar sig i framtiden.
77. **Stoppa spridningen av omvänd moms.** På flera områden har det införts med syftet att minska fusk, men det är oklart om det stävjar fusket och kräver i stället mycket administration för företagen.
78. **Ålägg myndigheter, kommuner och regioner att arbeta för att minska regelbördan.** Många kommuner har infört en så kallad företagslots, alltså en funktion som tar emot alla företagsärenden så inte företagen behöver ha koll på kommunens alla olika delar. Detta eller liknande bör fler offentliga institutioner införa.

79. **Se över momsreglerna.** Olika momssatser för olika storlekar på företag är välmenande, men slår fel. En vettig näringspolitik som gynnar entreprenörer måste vara pro market, inte pro business.
80. **Lättare att omvandla enskilda firmor till aktiebolag.** Under pandemin har det varit en tydlig skillnad i trygghet mellan att driva enskild firma och aktiebolag och svårigheter med att omvandla från enskild firma till aktiebolag har uppenbarats. Detta kan förenklas genom exempelvis en lotsfunktion.
81. **Utvärdera företagsbidrag och ta bort dåliga.** Bidragen lyckas sällan stödja företag med potential utan stödjer i stället företag som redan ratas av marknaden. Varje typ av företagsbidrag bör utvärderas med en vetenskaplig metod och de som inte visar på positiv effekt bör tas bort.
82. **Krav på transparens i LOV.** Det bör vara krav på kommuner och regioner att likt skolpengen årligen redovisa den egna regins kostnader för den verksamhet som omfattas av LOV.
83. **Få, men uppföljbara krav i LOV.** Med för mycket regleringar minskar utrymmet för innovativa lösningar och effektiviseringar. Det bör vara så få, men tydliga och uppföljningsbara krav som möjligt.
84. **Vit lista för redan godkända företag.** Har IVO godkänt ett företags ägar- och ledningsprövning i en kommun borde de redovisa det företaget i en "vit lista" så att andra kommuner på förhand kan bedöma om företag som vill bli leverantör i kommunen kommer att uppfylla kraven.
85. **Stärkta kvalitetskontrollfunktioner i LOV.** För att en kommun eller region ska vara säker på att endast seriösa utförare ingår i LOV måste kvaliteten kunna följas upp. Relevanta statliga myndigheter bör hjälpa med detta. Det bör även gå att utesluta oseriösa leverantörer på liknande grunder som i LOU.
86. **Förenkla för friskolor att expandera.** Friskolor med långa köer hade kunnat ta in fler elever om de kunnat expandera sin verksamhet enklare än idag genom att öppna en ny filial utan något nytt tillstånd.
87. **Öppna upp för företagande i branscher där hög andel kvinnor arbetar.** En bransch med många kvinnor i ledande ställning är arbetsförmedling och området för vuxenutbildning, SFI och kommunala sysselsättningsåtgärder. Att öppna upp dessa marknader för fler privata företag skulle därför sänka tröskeln för många kvinnor att bli företagare.

88. **Utveckla och underlätta LOU.** Det bör underlättas för mindre och nya företag att kunna delta i upphandlingar genom att kommunen eller regionen delar upp en stor upphandling i mindre delar eller innovations- och funktionsupphandlingar.
89. **Strängare regler för att motverka osund konkurrens.** Det offentliga bör inte konkurrera med privata verksamheter på områden som är utanför det kommunala kärnuppdraget. Det behöver bli enklare för företag att anmäla fall och få dem behandlade. Konkurrensverkets ställning bör därför stärkas i sin konkurrenstillsyn.
90. **Ökad möjlighet till UF-företagande på gymnasiet.** Exponering för företagande i tidig ålder är centralt för att senare i livet själv välja att bli företagare. Kursen Ung Företagsamhet bör bli möjlig för samtliga elever i gymnasieskolan att läsa.
91. **Modernisera hem- och konsumentkunskapen genom att prioritera ekonomi.** Ekonomi berörs inte tillräckligt i skolan. Därför bör hem- och konsumentkunskapen i skolan reformeras så den rustar eleverna med goda kunskaper både gällande sin egen privatekonomi, avtal, krediter, lön och skatt.
92. **Tydliggör och utöka programmeringen i skolan.** Programmering bör få större utrymme i teknikämnets centrala innehåll och därmed bör även tiden avsatt till teknikämnet i timplanen utökas.
93. **Avsätt tid till studie- och yrkesvägledning (SYV) i timplanen.** Idag finns ingen tid reserverad i timplanen för SYV, vilket gör det svårt att bedriva ett systematiskt arbete. Tid för SYV bör läggas in i timplanen för att säkerställa att alla elever får den SYV de behöver.
94. **Uppmuntra initiativ som visar på en modern bild av företagare.** Det finns flera initiativ som erbjuder föreläsningar på skolor samt studiebesök med syfte att ge eleverna en uppdaterad bild av entreprenörskap så fler kan identifiera sig med företagarrollen. Förebilder behövs för identifikationen och det är viktigt att dessa förebilder är mångsidiga.

Reformer för en jämställd vård

För att få en mer jämställd vård behöver mödra- och förlossningsvården bli bättre, vården moderniseras och kunskaperna kring kvinnors sjukdomar öka.

95. **Nationella riktlinjer kring partners medverkan.** Det är inte rimligt att nyförlösta mammor och nyfödda bebisar får olika förutsättningar de första dagarna i livet beroende på sjukhus. Riktlinjer och regler om partners medverkan både under graviditeten, vid förlossningen och efter förlossningen ska därför vara enhetliga i hela landet.
96. **Ytterligare en barnmorska eller läkare ska undersöka efter förlossning.** I Sverige får en hög andel mödrar bristningar i bäckenbotten efter förlossning. För att upptäcka fler bristningar tidigt bör det därför bli standard med två som undersöker kvinnan efter förlossning.
97. **Utbilda fler barnmorskor.** Nästan alla regioner rapporterar brist på barnmorskor. Genom en satsning på betald specialistutbildning för sjuksköterskor skulle möjligheterna till att bli barnmorska förbättras.
98. **Förlossningsrädda ska i så stor utsträckning som möjligt ha samma barnmorska.** Forskning visar på positiva effekter med kontinuitet i förlossningsvården. I ett första steg bör därför förlossningsrädda kvinnor i så stor utsträckning som möjligt ha samma barnmorska under sin tid som gravid och vid förlossningen.
99. **Utöka Mödrahälsovårdens ansvar för eftervården** och inför tydliga riktlinjer kring eftervårdsbesöket. Det skiljer sig mellan regioner hur många kvinnor som genomgår en gynekologisk undersökning vid eftervårdsbesöket. Detta leder till att förlossningsskador inte upptäcks och att kvinnor inte får den vård de behöver. Innehållet i eftervårdsbesöket bör därför vara densamma oavsett var kvinnan har fött barn.
100. **Nationella riktlinjer för förlossningsvården och eftervården.** För att komma till rätta med problematiken att mödravården ser olika ut beroende på var man bor i landet bör nationella riktlinjer införas.
101. **Tillgänglig specialistvård i varje region avseende förlossningsskador.** En viktig del i att kvinnor med förlossningsskador får en fullgod vård är att det i varje region finns specialistvård med kompetens för förlossningsskador som kan hantera både vanliga och ovanliga skador.

102. **Inför eftervårds-check.** För att kvinnor ska ha tillgång till bättre eftervård bör det införas en eftervårds-check. Det skulle innebära att nyförlösta mammor har rätt att gå till exempelvis en sjukgymnast för rehabilitering.
103. **Fler fysioterapeuter som är specialiserade på kvinnohälsa genom förändrad specialiseringsutbildning och krav på fysioterapeuter vid vissa vårdinstanser.** För att få fler fysioterapeuter att specialisera sig inom kvinnohälsa bör specialistutbildningen ses över. Ytterligare en åtgärd är att barnmorskemottagningarna och mödrahälsovården bör ha krav på sig att tillhandahålla specialiserade fysioterapeuter.
104. **Bygg ut specialistvården för smärta och garantera tillgång till specialistvård för smärta i varje region.** En kartläggning visar att primärvården saknar kompetens och struktur för att hantera patienter med långvarig smärta. Det saknas även sjukvårdspersonal med inriktning mot smärtlindring. Därför behöver specialistvården för smärta byggas ut.
105. **Överväg nationella riktlinjer för behandling av fibromyalgi.** I dagsläget behandlas smärtsjukdomen fibromyalgi på olika sätt i olika regioner. Det bör därför övervägas att införa nationella riktlinjer för behandling av fibromyalgi.
106. **Elevhälsan ska ha rutiner för handläggning av elever med misstänkt endometrios.** Endometrios kan uppkomma sent i livet, men de allra flesta får sina symptom i tonåren. Elevhälsan har därför en viktig roll att identifiera elever med misstänkta symptom och hjälpa dem till rätt vårdinstans. Därför bör elevhälsan utforma skriftliga rutiner för handläggningen av elever med misstänkt endometrios.
107. **En moderniserad abortlagstiftning.** Trots stora medicinska framsteg har abortlagstiftningen inte uppdaterats. Sverige bör ändra lagen så att kvinnor som vill kan få recept utskrivet, hämta ut medicinen på apotek, och genomföra hela aborten hemma.
108. **Avsätt pengar till forskning kring kvinnors hälsa.** Det saknas kunskap om könsskillnader i hälsa och sjukdom. Därför behövs det avsättas pengar och möjliggöra forskningsprojekt som höjer kunskapen om kvinnor och hälso- och sjukvård.

Så ökar vi kvinnors trygghet

För att stärka jämställdheten gällande tryggheten måste våld i nära relation och sexualbrott förebyggas, tryggheten i det offentliga rummet öka och det hedersrelaterade våldet bekämpas.

109. **Ge sexualundervisningen i skolan förutsättningar att lyckas.** Undervisningen bör utvecklas till att ha större fokus på normer, gränser och samtycke.
110. **Förhör alltid den som är skäligen misstänkt för ett sexualbrott.** När det gäller sexualbrott är det viktigt att säkra bevis så snabbt som möjligt. Enligt Brottsförebyggande rådet hade förbättringar i utredningar kunna leda till att fler sexualbrott klaras upp. Därför ska alltid den som är skäligen misstänkt för sexualbrott förhöras så snabbt som möjligt.
111. **Inför rätt till målsägandebiträde även i hovrätten i mål om våld i nära relation och sexualbrott.** Målsägande borde även i hovrätten ha rätt till ett målsägandebiträde för att kunna vända sig till med frågor inför, under och efter förhandling.
112. **Få använda första förhöret med målsägande som bevisning i rättegång.** Det kan vara påfrestande för målsägande att berätta sin historia flera gånger och det kan också vara svårt att komma ihåg alla detaljer en lång tid efter att brottet skett. Det borde därför vara möjligt att spela in det första förhöret med målsägande och använda som bevisning i rättegång.
113. **Inför brottet synnerligen grov kvinnofridskränkning.** Synnerligen grov kvinnofridskränkning skulle kunna användas vid flertalet hänsynslösa brott, utdragna förlopp och upprepade tillfällen. Det skulle också kunna spela in om gärningsmannen blivit dömd för exempelvis grov kvinnofridskränkning eller något av de ingående underbroten mot samma brottsoffer tidigare. Minimistrafet för brottet bör vara 2 års fängelse. Då medföljer också obligatorisk häktning.
114. **Inför vistelseförbud efter avtjänat fängelsestraff.** När en man döms för våldsbrott mot en närstående bör det samtidigt vara möjligt att döma till vistelseförbud. Den dömde ska då efter avtjänat straff förbjudas att vistas i exempelvis en kommun där brottsoffret bor.

115. **Personlarm vid kontaktförbud.** Det bör det vara norm att kontaktförbud förenas med personlarm, så kvinnan kan larma polisen direkt vid överträdelse och polisen kan ingripa och avlägsna gärningsmannen för att skydda kvinnan mot våld.
116. **Inrätta Trygghetsstråk i stadskärnorna** med patrullerande ordningsvakter och utökad rätt till kameraövervakning.
117. **Utbilda kollektivtrafikförare i att förebygga incidenter av sexuellt ofredande.** Trakasserier i kollektivtrafikmiljöer är vanligt. Kollektivtrafikförare bör utbildas att upptäcka, förebygga och larma in incidenter av sexuellt ofredande.
118. **Trygghetsperspektivet i fysisk planering ska vara reglerat i plan- och bygglagen.** Enligt tankesmedjan Tryggare Sverige har majoriteten av svenska kommuner bristande kunskap i grundläggande trygghetsfrågor och hur dessa ska implementeras i planeringen. Därför bör ett tillägg i plan och bygglagen övervägas, om att trygghetsplanering blir en obligatorisk del i den fysiska planeringen.
119. **Utbildning i genus och sexualkunskap ska vara krav för svenskt medborgarskap.**
120. **Genomför en nationell kartläggning av hedersförtryckets utbredning bland elever.** Då bara ett fåtal kommuner kartlagt förekomsten av hedersförtryck, så bör staten ta initiativ till en nationell undersökning i landets alla 290 kommuner.
121. **Varje kommun ska ha en handlingsplan för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck.** Enligt lag har kommunerna ansvar för skola och socialtjänst, samt det yttersta ansvaret för att barn, ungdomar och vuxna som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver.
122. **Säkerställ att kunskap och kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck för socialtjänst och skola finns i varje kommun.**
123. **Förbjud och bestraffa oskuldskontroller och oskuldsoperationer.** De som utför oskuldskontroller och oskuldsoperationer bör få indragen läkarlegitimation och därtill stränga straff, men även den som beställer dessa ingrepp ska bestraffas.

En grön politik för generationer

För en bättre klimat- och miljöpolitik behöver ett antal principer vara vägledande:

1. **Hållbarhet är nödvändigt, inte ett tillval.** Sverige behöver en långsiktig miljöpolitik med fokus på hållbarhet då detta är grunden för att utveckla och driva politik. Hållbarhetens tre dimensioner reflekteras i moderat politik. Vi eftersträvar en balans mellan miljö, ekonomi och sociala frågor. Miljöpolitik kan inte ses som ett isolerat politikområde då frågorna rör och berör hela samhället.

2. **Förvaltarskapetstanken är utgångspunkten.** Ansvaret för att vårda, förvalta och lämna någonting bättre efter sig är en drivkraft som tydligt kommer till uttryck i miljöpolitiken. Marknadsekonomiska lösningar, resurseffektivitet, långsiktighet, ett hushållningsideal och stor respekt för äganderätten präglar de politiska förslagen som ska möta upp de miljö- och klimatmässiga samhällsproblemen.
3. **Internationellt samarbete gör störst skillnad.** Sverige ska driva på för en ansvarsfull miljö- och klimatpolitik i världen. Klimatproblemet och många miljöproblem är gränslösa och det krävs därför internationellt samarbete genom alla tillgängliga plattformar.
4. **Förorenaren betalar.** Det är ingen rättighet att fritt få förorena, tvärt om. Principen om att förorenaren betalar fungerar som drivkraft för att minska föroreningar och driva på teknikutvecklingen.
5. **Cirkulär ekonomi förstärker ekonomin.** Cirkularitet och en ekonomi där resurserna används flera gånger är en förutsättning för en starkt ekonomisk utveckling i framtiden. Resurseffektiviteten ska vara drivande i lagstiftningsarbetet och bestämmelser bör underlätta för nya affärsmodeller och återbruk av resurser.
6. **Innovation, teknikutveckling och omställning krävs.** Strävan efter att göra bättre och tänka nytt ger effektivare resursanvändning. Stora tekniskiften kan hända snabbt med rätt förutsättningar, såsom elektrifiering. Då krävs en politik som möjliggör, främjar samt stöttar och inte hindrar.
7. **Miljönytta och rätt effekter av politiken.** Politiska förslag som inte löser samhällsproblem utan snarare har karaktären av symbolpolitik bör inte genomföras. Beredningskravet bör omfatta en analys av effekt och kostnadseffektivitet. Samma sak gäller subventioner. En moderat grundidé är att vara sparsam med skattebetalarnas pengar.
8. **Uppföljning, ordning och reda.** Ordning och reda ska råda, även inom miljö- och klimatområdet. Samsyn i frågor om statistik, beräkningsmodeller och effektuppföljning ökar jämförbarheten och ger politiken möjlighet att fatta bättre och mer informerade beslut. Exempelvis förväntade utsläppsminskningar bör beräknas på ett sätt som är enhetligt, genomarbetat och transparent. Då kan den förväntade utsläppsminskningen ställas i relation till kostnad. Det handlar om att ta ansvar för skattepengar för att kunna leverera kostnadseffektiva och rätt lösningar.

